

פניני הפרשה

ויצא

עלון מס'

1063

שנה כ"ב התשפ"א

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

בין ארץ לשמים

יעקב אבינו רואה שהוא נמצא במקום המקודש ביותר בעולם – מול שער השמים, ובמקום הזה הוא רואה שיש סולם גבוה מאוד מהארץ לשמים ומלאכי אלוקים עולים ויורדים בו. והדבר אומר דרשני, מה שייך בעניינים רוחניים סולם גשמי?

אלא, יש כאן רמז לעבודת האדם וגדולתו, שאמנם הוא מוצב ארצה, אך אם הוא עולה ומתעלה מעשיו יכולים להגיע עד לשמים. האדם הוא בריאה מיוחדת במינה, שהוא מורכב משמים ומארץ, והכל תלוי בו. וכמובן הדבר כרוך במאמץ, ואם לא יתאמץ, ידע שהוא נמצא בסולם, או שהוא עולה או שהוא יורד, ולרדת קל יותר. וכבר אמר הכתוב: "אֲרֶחַ חַיִּים לְמַעַלָּה לְמַשְׁכִּיל, לְמַעַן סוּר מִשְׂאוֹל מָּוֶה".

ובענין זה מובא בהקדמה לספר "שב שמעתתא" (אות ג') שה' מסר לאדם ביום שברא אותו את כל הכוחות מכל הברואים. וכאשר אמר הקב"ה למלאכים "נעשה אדם", הכוונה שיתנו לו מחלקם להתעלות בעלייתו, ועל ידו גם יתעלו המלאכים בעלייתו, וגם ירדו בירידתו. וזהו "מלאכי אלוקים עולם ויורדים בו", שבאותו סולם שאדם מתעלה זוכים גם המלאכים לעלות במעלותיו, וכן להיפך. הרי שכל פעולה שאדם עושה יכולה להשפיע במעלות העליונים.

מעשה בבעל החפץ חיים, ששהה בעיר המלוכה "פטרבורג" עם גדולי הדור, כדי להשתדל למנוע גזירות על היהודים. קרה והחפץ חיים היה צריך בשעת לילה מאוחרת נייר כדי לרשום עליו דבר מה. מאחר והחנויות באותה שעה היו סגורות, ביקש מאחד האדמו"רים שהיו שם חתיכת נייר. האדמו"ר נענה בחפץ לב. רצה הח"ח לשלם לו דמי הנייר, אך הלה דחהו בחיוך ולא רצה לקבל ממנו תשלום. מיד החפץ חיים השיב לו את גליון הנייר, ולא רצה ליטול מהנייר עד שניאות האדמו"ר לקבל תמורתו. השתומם האדמו"ר ואמר: "הרי ידוע לך רבי שלשתי פרוטות אין ערך של ממש...". השיב החפץ חיים "ודאי שיש ערך, שהרי משתי פרוטות של גזל, עלול להווצר חלילה מלאך חבלה רע ונורא, שיש בכוחו להחריב את כל פטרבורג". זהו "מחשב שכר עבירה כנגד הפסדה".

דרכי הפרד"ס <small>אופנים בפיוט התורה</small>	עצה טובה
<p>ר"ת ר"ת את המלה עצמה שיצאה בר"ת מחלקים לכמה מלים. לדוגמא: "ברוך ה'" ר"ת ר"ת "הכל בסדר", ("ברוך ה'" ר"ת "בה", ו"בה" ר"ת הכל בסדר"), לרמוז שעל ידי שמברכים את ה' – הכל בסדר. דרך זו דחוקה ומלאי על גבי טלאי.</p>	<p>בכל אדם יש נקודה טובה, גם בנערינו המתגרים, והסוד הוא להתמקד בזה, להיות מודעים למעלותיהם, להעצים אותם, ובכך להפוך אותם למציאות. זה לא קל כאשר היחסים בבית טעונים ומלאי משקעים. הרע נוכח ודוקר יותר. אבל כנראה אין ברירה, מטרתנו לא לנקום ולדרדר את המצב, אלא לקדם אותו. ולכן עלינו ליזום צעד ראשון, לעורר אהבתו וחיבתו בלבנו. אפשר להתבונן באלבומי ילדות, אפשר לחשוב על הטראומה שעבר (אם היא ידועה), ואפשר פשוט להתפלל על זה, אבל צריך להגדיר זאת לעצמנו כיעד: לעורר אהבת הנער בלבנו. (הרב דן טיומקין)</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"וכל אדם שיש לו שמחה בשעת עשיית המצוה, ידוע שנשמתו עומדת בקדושה. וכל אדם מישראל אם תשאל אותו אם הוא אוהב את התורה ואת המצוות, ישיב לך שבודאי הוא אוהב, ואין לך דבר חביב יותר מזה, אבל למעשה אם נראה שאין אדם שמח מאד בעשיית המצוות, וכשהוא נכנס לבית הכנסת להתפלל או ללמוד, הוא עליו למשא ומתפלל קטופה וחסופה, היכן היא השמחה והיכן היא האהבה?!"

(מגיד חדשות" ח"ט עמ' ק"י)

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי (כה. טז)

פירש רש"י: "שאם ידעתי, לא ישנתי במקום קדוש כזה!". אלא מה היה עושה? מפרש רבנו עובדיה ספורנו זצ"ל: "שאילו ידעתי, הייתי מכין עצמי לנבואה". כלומר, יעקב מבין שאם היה מכין עצמו כראוי, אזי ההשגה היתה גדולה הרבה יותר. והאור החיים הקדוש מוסיף שאפשר שאם היה מכין עצמו לנבואה, היה מתנבא בהקיץ ולא בחלום. ובאמת, בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו (מכות י"ד ע"ב), ובחזרתו מלבן, מצוהו ה' "קום עלה בית אל ושב שם ועשה שם מזבח לאל הנראה אליך בברחך מפני עשו אחיך" (בראשית לה, א). ומקשה הרמב"ן מהו "ושב שם", מדוע לא נצטוו יעקב על בניית המזבח מיד ללא שהיות? ומיישב: "ואולי צוה 'ושב שם', לפנות מחשבתו לדבקה באל". ומבאר יותר הספורנו: כדי שיכוון דעתו קודם שבונה מזבח לה', כענין שאמרו חז"ל חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפלה, כדי שיכוונו את לבם למקום. (חן בשפתותיך, כת"י).

ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש (כה. כ)

אפשר לפרש בסייעתא דשמיא כוונתו שה' יביא לו אשה ובנים זכרים, וזה כוונתו באומרו: ונתן לי "לחם", שמצינו בכמה מקומות שהאשה קרויה לחם [ועיין להלן ל"ט ו' "ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל", וכן ביתרו "קראן לו ויאכל לחם", שמות ב' כ'. ועיין בפירוש רש"י בשני המקומות הנ"ל]. "ובגד ללבוש", היינו בנים זכרים שבהם האדם כביכול מתלבש ומתפאר, וכמו שדרשו בגמרא סנהדרין דף צ"ג סע"א על זכריה שהיה לבוש בגדים צואים, והיה זה מכיון שבניו לא הלכו בדרכיו. ע"ש]. וכן על ידי בנים זכרים שמו של אדם לא נכרת מדור דור. וביקש יעקב שבניו יהיו צדיקים וראויים ל"הלביש" את העולם, ולא כלבן ועשו אחיו. ועיין מה שכתב הרב משבצי שלמה. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

ויקם יעקב וישא את בניו ואת נשיו על הגמלים (לא. יז)

פירש רש"י: "הקדים זכרים לנקבות, ועשיו הקדים נקבות לזכרים, שנאמר ויקח עשו את נשיו ואת בניו". הנה לכאורה יש להקדים הנשים שהרי חייב בהצלתם יותר מן הבנים (מחויבי כתובה)? אמנם כאן מטרת הכריחה היתה להתרחק מלבן הארמי, ולזה הקדים בניו לנשיו. (מכת"י הגאון רבי יצחק חן זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

לא סובל דיחוי:

הרב פונה לתלמידו הדחיין: "אתה חייב לקבל על עצמך לא לדחות יותר שום דבר!".
הבא, וכי אתה יכול להבטיח לי שאחיה עד אז?!"

מהנהן הדחיין בראשו ואומר: "טוב, ממחר כבר לא אדחה יותר...".

*

במסכת שבת (קנ"ג ע"א) מובא שרבי אליעזר אמר: "שוב יום אחד לפני מיתתך". תמהו תלמידיו: "וכי יודע אדם מתי ימות?", אמר להם: "כל שכן! ישוב היום שמא ימות למחר, ונמצא כל ימיו בתשובה. ואף שלמה אמר בחכמתו: "בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמך על ראשך אל יחסר" (קהלת ט').

למעשה, רבי אליעזר השתמש כאן בתרגיל נפלא שבעזרתו ניתן להיגמל מדחיינות:

כשהיצר בא לאדם ומפתה אותו לדחות איזה מעשה טוב או קבלה טובה, יאמר ליצרו הרע: "איך אדחה את זה לשבוע

ושאל שם המדרש (רות רבה): וכי בדיוק אז היה עובר הגואל מאחורי השער? אלא, אמר רבי שמואל בר נחמן: אפילו היה בסוף העולם, הטיסו הקדוש ברוך הוא והביאו לשם, כדי שלא יהא אותו צדיק יושב ומצטער מתוך ישובו.

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

מעגל החסד

ומי דאג לפרנסם ולכלכלם? בנו של רבנו - הגאון רבי משה הכהן זצ"ל, אשר היה באותו זמן עשיר גדול. בכל הזדמנות השתדל להרעיף עליהם כיד ה' הטובה עליו.

בניו של רבי משה שלא ידעו מהסיפור עם הגביר יהודאני שתמך בסבם רבנו, תמהו על כך שאביהם מפרנס בקביעות את בניו של הגביר לשעבר. הרגיש רבי משה בתמיהתם, ואמר להם "דעו בני, כמה שאפרנסם, לא אוכל לפרוע להם אפילו אחוז קטן מהמוטל עלי, כי הם נושים בנו כד מלא זהובים...". לתמיהתם, סיפר להם כיצד הגביר יהודאני דאג לפרנסת סבם רבנו במצור ובמצוק. בניו השתוממו למשמע הדברים, ומאז קיבלום בסבר פנים יפות ובאהבה רבה, וברבות הימים אף התקשרו בקשר משפחתי אמיץ. רבי יצחק בנו של רבי משה הכהן נשא לאשה את הצדקת עזיזה בתו של ר' רחמים בנו של ר' יהודאני, וכן ר' חנינא בנו של ר' רחמים נשא את בתו של רבי יצחק.

על הצלתו ממחלת הדבר והרעב, מרמז רבנו עצמו בהקדמה הראשונה לספרו "נתיב מצוותיך", שיצא לאור בשנת התקצ"ח (1838). בדבריו, הוא מודה ומשבח להקב"ה על חסדיו הרבים שעשה עמו, ומהם ניכרים מאורעות חייו ויסוריו, וזה לשונו: "אודה ואברך... לאל עושה בחסדו... אשר עשה עמי לטובה אות, קטנתי מכל החסדים... אשר עשית את עבדך מיום היותי על האדמה עד היום הזה, אתיא ותמהיא... אם אמרתי אספרה לא ידעתי ספורות... ומחרב הצלתני ומדבר באופל יהלוך כמה פעמים מלטתני, וברעב זנתני ובשבוע כלכלתני, ומחלאים רעים ורבים דליתני, ומטיט היון אשר כמעט טבעתי בו העליתני, וממים הזדונים אשר עברו על ראשי אשר וכמעט שטפוני הוצאתני, וכאשר ייסר איש את בנו על עוונו יסרתני. וידעתי כי לטובה נסיתני, ואמונה עניתני, להטיב לי באחריתי במבחן התלאות הביאותני...". במשפט "ומדבר באופל יהלוך כמה פעמים מלטתני", כוונתו כנראה על הצלתו בימי מחלת הדבר.

בשנת התקע"ט פרצה בג'רבא מגפת הדבר רח"ל שרבים חללים הפילה ועצומים היו כל הרוגיה. כדי להינצל מהידבקות, הסתגרו כל האנשים בבתיהם, וגם רב העיר הגאון רבי שאול הכהן זצ"ל הסתגר בביתו וניצל ממגפה זו. אולם כיצד הביא טרף לביתו בימים טרופים אלו בנוסף לעניות ששכנה כאורחת קבועה בביתו?

אכן מסופר שהכסף אזל מכיסו, הרעב פָּרַסם בכל פנה בביתו, והוא עמד חסר אונים מול המציאות האיומה שנכתפה עליו.

והנה, באחד הימים, דפק על דלת ביתו שליח מהגביר יהודאני כהן ז"ל, ובידו מכתב שאליו מצורפים 85 זהובים. גביר זה עשיר גדול היה, וכגודל עושרו כן היה גודל צדקותיו וחסדיו. תומך היה בתלמידי חכמים בסתר ומרבה להיטיב שלא על מנת לקבל פרס. במכתב ששלח לרבנו היה כתוב לאמר: "היות ולא ידע האדם את עתו, ואיני מכיר איש נאמן יותר מכבודו, על כן מבקש אני שכסף זה יהיה אצלו בתורת פקדון. ואם יצטרך לכסף, יוכל להשתמש בו, וכשירווח לו יחזירם".

בעזרת זהובים אלו, הצליח רבנו להתקיים בימים אלו.

לאחר מכן, התברר לרבנו שגביר צדיק זה, נהג כך עם עוד צדיקים נוספים, כמו רבי מעתוק חדאד זצ"ל ובאותו סכום. בדרך אצילית זו החייה את נשמותיהם, מבלי שיתביישו מכך.

ברבות הימים, נתהפך הגלגל על הגביר יהודאני וירד מנכסיו. עם זאת, מעולם לא בא לתבוע את פקדונו. אולם ה' השיב לו כגמולו הטוב, בכך שמזרעו יצאו תלמידי חכמים גדולים, מהם נודע הגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל.

לבד מזאת, מעגל החסד נסגר בצורה אחרת. בסוף ימיו, זכה ר' יהודאני לעלות לארץ ישראל, והותיר בג'רבא את בניו ר' רחמים ור' שמעון בדוחק ובעוני.

☺ זה לא חוק! ☺

עם-הארץ אחד נתעשר, ומיד הוחזק ללמדן בעיני הבריות, ולשמו נוסף התואר ר'. לימים ירד מנכסיו, ומיד פקעה חזקת למדנותו.

תמה ואמר לאשתו: "בשלמא עשירותי בטלה, שכן ממוני אבד לי, אבל למדנותי למה בטלה?...".

☺ חוק חוק חוק אפ... ☺

אי אפשר לקנות תורה ללא עמל...

אוד המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א
(מתוך ספר "מקור נאמן" ח"ג שעתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: האם יש מקום להקל לרקוד בשבת-חתן כדי לשמח אתן וכלה? אמנם מרן השו"ע (סימן של"ט ס"ג) כתב להחמיר לרקוד בשבת, אך אפשר שיודה דלשמחת חתן יהא מותר, בדומה למ"ש בב"י (שם) בשם מהרי"ק דלשמחת תורה מותר. ע"ש. ואף אם נומר שמרן אינו מיקל אלא לכבודה של תורה, שמא בריקוד שלנו היום יודה דלאו שמיה ריקוד, וכמ"ש בספר ערוך השלחן (שם סעיף ט'), ומ"ש עליו מרן הגר"ע יוסף "דאינו אלא דברי נביאות", אחר המחילה לא זכר שר שכתב בספר האגודה (ביצה אות מ"ד) דריקוד שלנו שרי דלא שייך ביה השמעת קול. ע"כ. ועוד, גם אם נאמר דריקוד שלנו הוא כבזמן חז"ל ואסור, שמא המנהג כדעת מור"ם שפסק דברי התוס', כמ"ש בשו"ת לב היים להגר"ח פלאגני (ח"ב סו"ס ט').

תשובה: אין להקל בזה. ויש לזכור מ"ש בירושלמי (ביצה פ"ה ה"ב) "רבותינו הותרה שבת!?" (וכמדומה מדובר שם בשמחת חתונה). מה שכתב בספר האגודה – הרי מרן ראה אותו ולא חשש לדבריו. אין מנהג כדעת מור"ם בא"י!

שאלה: האם חתן וכלה בתוך שבעת ימי המשתה מותרים ללכת לחתונה של חברים?
תשובה: אין בזה כלום.

שאלה: האם מותר ללמוד בספר "עמנואל" על משלי? אמנם מרן החיד"א כתב ב"שם הגדולים" (ח"ב, עמ' 22) "במשלי יקרא פירוש עמנואל", אך מרן השלחן ערוך בסי' ש"ז כתב "ספרי חשק כגון עמנואל אסור לקרותו".

תשובה: יש שני עמנואל, השירים שלו פסל אותם מרן, פרושו על משלי – אין בו בעיה.

שאלה: שמעתי שהיו מתנגדים לספר "מורה נבוכים", ורציתי לדעת מה דעת כת"ר שליט"א על כך?
תשובה: הספר קדוש ומקודש, וכל המדבר עליו גנאי בימינו אין לו חלק לעוה"ב.

שאלה: האם כדאי ללמוד בספר "מורה נבוכים" לנשר הגדול הרמב"ם ז"ל? שמענו שיש מפקפקים בזה, וסבורים שעדיף לעבוד את ה' באמונה פשוטה ותמימה.

תשובה: אין ראוי להזמין הפשוט ללמוד מורה נבוכים מכמה סיבות. ועיין מה שכתבתי באור תורה (התשמ"א עמוד ר"ב). מוטב ללמוד חובות הלבבות (גם שער היחוד!) ושמנה פרקים להרמב"ם וספר הכוזרי והעיקרים, ודי בזה.

שאלה: בענין מחבר ספר "חמדת ימים", ראיתי דעת היעב"ץ ע"ה שהובאה בכמה ספרים כי מחברו הוא נתן העזתי שר"י, וכן דעת הגר"י פתיה ע"ה בספרו "מנחת יהודה". אמנם מדברי הגר"י פתיה משמע שהוא השתמש בספר זה, וגם הגר"ח פלאגני ב"כף החיים" כתב להמליץ על ספר זה ודחה דברי היעב"ץ. וראיתי בספר "תעלומת ספר" לאברהם יערי (הוצאת מוסד הרב קוק – תשי"ד) שכתב להוכיח כי מחברו הוא רבי בנימין הלוי מצפת תלמידו של ר' חייא הרופא שהיה תלמידו של מהר"ח ז"ע. רציתי לדעת מה דעת כת"ר שליט"א בענין זה, וגם האם ניתן לסמוך על הספר "תעלומת ספר"?

תשובה: יש הרבה פירוכות להשערת בעל "תעלומת ספר", וכבר השיב עליו מומחה בנושאים האלה. בין כך ובין כך מותר ללמוד בספר ולמדו בו גדולי עולם. השבתאים כבר ירדו מזמן מעל במת ההיסטוריא ונשארה רק התורה והאמונה הטהורה.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לרפואת דורון בן שרה הי"ו